
MEZINÁRODNÍ FEDERACE SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ (IFSW)
MEZINÁRODNÍ ASOCIACE ŠKOL SOCIÁLNÍ PRÁCE (IASSW)

Globální definice sociální práce

*Globální definice profese sociální práce, komentář ke
klíčovým pojmům a doplňující usnesení*

SCHVÁLENO

Valným shromážděním IFSW a Valným shromážděním IASSW v červenci 2014

ROZSAH DOKUMENTU

Definice · Základní mandáty · Principy · Vědění · Praxe · Doplňující informace

Český překlad původního anglického znění. Překlad je pracovní a nemá povahu
oficiálního znění; v případě výkladových nejasností je rozhodující anglický originál.

ifsw.org
iassw-aiets.org

Globální definice profese sociální práce

Následující definice byla schválena Valným shromážděním IFSW a Valným shromážděním IASSW v červenci 2014.

„Sociální práce je profese založená na praxi a zároveň akademická disciplína, která podporuje sociální změnu a rozvoj, sociální soudržnost a zmocňování a osvobozování lidí. Principy sociální spravedlnosti, lidských práv, kolektivní odpovědnosti a respektu k rozmanitosti jsou pro sociální práci ústřední. Sociální práce, opírající se o teorie sociální práce, společenských a humanitních věd a o domorodé vědění, zapojuje lidi a struktury do řešení životních výzev a do zvyšování životní pohody. Výše uvedená definice může být rozpracována na národní a/nebo regionální úrovni.“

Komentář ke Globální definici sociální práce

Komentář slouží k rozkrytí klíčových pojmů použitých v definici a je podrobně rozveden ve vztahu k základním mandátům, principům, vědění a praxi profese sociální práce.

1. Základní mandáty

Mezi základní mandáty profese sociální práce patří podpora sociální změny, sociálního rozvoje, sociální soudržnosti a zmocňování a osvobozování lidí.

Sociální práce je praktickou profesí a akademickou disciplínou, která uznává, že vzájemně propojené historické, socioekonomické, kulturní, prostorové, politické a osobní faktory působí jako příležitosti a/nebo jako překážky lidské životní pohody a rozvoje. Strukturální překážky přispívají k přetrvávání nerovností, diskriminace, vykořisťování a útlaku. Rozvíjení kritického vědomí prostřednictvím reflexe strukturálních zdrojů útlaku a/nebo privilegií — na základě kritérií, jako jsou rasa, třída, jazyk, náboženství, gender, zdravotní postižení, kultura a sexuální orientace — a vytváření akčních strategií zaměřených na překonávání strukturálních i osobních překážek jsou ústředními prvky emancipační praxe, jejímiž cíli jsou zmocňování a osvobozování lidí. V solidaritě se znevýhodněnými usiluje profese o zmírňování chudoby, o osvobozování zranitelných a utlačovaných a o podporu sociálního začleňování a sociální soudržnosti.

Mandát sociální změny vychází z předpokladu, že k intervenci sociální práce dochází tehdy, je-li současná situace — ať už na úrovni jednotlivce, rodiny, malé

skupiny, komunity nebo společnosti — vyhodnocena jako situace vyžadující změnu a rozvoj. Je poháněn potřebou zpochybňovat a měnit ty strukturální podmínky, které přispívají k marginalizaci, sociálnímu vyloučení a útlaku. Iniciativy sociální změny uznávají roli lidského aktérství při prosazování lidských práv a ekonomické, environmentální a sociální spravedlnosti. Profese je stejnou měrou oddána udržování sociální stability, pokud tato stabilita není využívána k marginalizaci, vyloučení či útlaku kterékoli konkrétní skupiny osob.

Sociální rozvoj je pojímán jako soubor intervenčních strategií, žádoucích cílových stavů a jako rámec politik — ten vedle rozšířenějších rámců reziduálního a institucionálního. Opírá se o holistická biopsychosociální a spirituální posouzení a intervence, které překračují předěl mezi mikroúrovní a makroúrovní, zahrnují více úrovní systému a mezisektorovou i meziprofesní spolupráci a směřují k udržitelnému rozvoji. Upřednostňuje sociálně-strukturální a ekonomický rozvoj a neztotožňuje se s převládajícím názorem, že hospodářský růst je nezbytným předpokladem sociálního rozvoje.

2. Principy

Zastřešujícími principy sociální práce jsou respekt k vlastní hodnotě a důstojnosti lidských bytostí, nepůsobení újmy, respekt k rozmanitosti a hájení lidských práv a sociální spravedlnosti.

Prosazování a hájení lidských práv a sociální spravedlnosti je motivací i ospravedlněním sociální práce. Profese sociální práce uznává, že lidská práva musí existovat souběžně s kolektivní odpovědností. Myšlenka kolektivní odpovědnosti zdůrazňuje skutečnost, že individuální lidská práva mohou být v každodenním životě naplňována pouze tehdy, přebírají-li lidé odpovědnost jeden za druhého i za životní prostředí, a zdůrazňuje rovněž význam vytváření vzájemných vztahů uvnitř komunit. Hlavním zaměřením sociální práce je proto advokacie práv lidí na všech úrovních a napomáhání takovým výsledkům, kdy lidé přebírají odpovědnost za vzájemnou životní pohodu a kdy si uvědomují a respektují vzájemnou závislost mezi lidmi navzájem i mezi lidmi a životním prostředím.

Sociální práce zahrnuje práva první, druhé i třetí generace. Práva první generace se týkají občanských a politických práv, jako jsou svoboda projevu a svědomí či svoboda od mučení a svévolného zadržení; práva druhé generace se vztahují k socioekonomickým a kulturním právům, mezi něž patří právo na přiměřenou úroveň vzdělání, zdravotní péče a bydlení a jazyková práva menšin; práva třetí generace se zaměřují na přírodní svět, na právo na biologickou rozmanitost druhů a na mezigenerační spravedlnost. Tato práva se vzájemně posilují a jsou vzájemně závislá a zahrnují jak práva individuální, tak práva kolektivní.

V některých případech mohou „nepůsobení újmy“ a „respekt k rozmanitosti“ představovat konfliktní a soupeřící hodnoty — například tam, kde jsou ve jménu kultury porušována práva skupin, jako jsou ženy a homosexuálové, včetně práva na život. Globální standardy vzdělávání a odborné přípravy v sociální práci řeší tuto složitou otázku tím, že prosazují vzdělávání sociálních pracovníků v základním přístupu vycházejícím z lidských práv, doplněné vysvětlující poznámkou, která zní:

Takový přístup může napomoci konstruktivní konfrontaci a změně tam, kde určitá kulturní přesvědčení, hodnoty a tradice porušují základní lidská práva lidí. Protože kultura je sociálně konstruovaná a dynamická, podléhá dekonstrukci a změně. Takovou konstruktivní konfrontaci, dekonstrukci a změnu lze usnadnit naladěním se na konkrétní kulturní hodnoty, přesvědčení a tradice a jejich porozuměním, a to prostřednictvím kritického a reflexivního dialogu s příslušníky dané kulturní skupiny ve vztahu k širším otázkám lidských práv.

3. Vědění

Sociální práce je interdisciplinární i transdisciplinární a čerpá ze široké škály vědeckých teorií a výzkumů. Pojem „věda“ je v tomto kontextu chápán ve svém nejzákladnějším významu jako „vědění“. Sociální práce vychází z vlastního, neustále se rozvíjejícího teoretického základu a výzkumu, stejně jako z teorií dalších věd o člověku, mimo jiné z komunitního rozvoje, sociální pedagogiky, správy, antropologie, ekologie, ekonomie, pedagogiky, managementu, ošetrovatelství, psychiatrie, psychologie, veřejného zdraví a sociologie. Jedinečnost výzkumu a teorií sociální práce spočívá v tom, že jsou aplikované a emancipační. Značná část výzkumu a teorie sociální práce je spoluvytvářena s uživateli služeb v interaktivním, dialogickém procesu, a je tedy utvářena konkrétním prostředím praxe.

Tato navrhovaná definice uznává, že sociální práce je utvářena nejen konkrétním prostředím praxe a západními teoriemi, ale také domorodým věděním. Součástí dědictví kolonialismu je skutečnost, že západní teorie a vědění byly výlučně vyzdvihovány, zatímco domorodé vědění bylo znehodnocováno, přehlíženo a podřizováno hegemonii západních teorií a vědění. Navrhovaná definice se pokouší tento proces zastavit a zvrátit tím, že uznává, že domorodé národy v každém regionu, zemi či oblasti nesou vlastní hodnoty, vlastní způsoby poznávání a vlastní způsoby předávání svého vědění a že významně přispěly k vědě. Sociální práce usiluje o nápravu historického západního vědeckého kolonialismu a hegemonie tím, že naslouchá domorodým národům po celém světě a učí se od nich. Tímto způsobem bude vědění sociální práce spoluvytvářeno domorodými národy a jimi utvářeno a bude vhodněji uplatňováno nejen v místním prostředí, ale i v prostředí

mezinárodním. S odkazem na práci Organizace spojených národů definuje IFSW domorodé národy takto:

- Žijí na geograficky odlišených územích svých předků (nebo si k nim udržují vazbu).
- Zpravidla si na svých územích udržují odlišné sociální, ekonomické a politické instituce.
- Typicky usilují o to zůstat kulturně, geograficky a institucionálně odlišní, spíše než se plně asimilovat do celonárodní společnosti.
- Samy sebe identifikují jako domorodé nebo kmenové.

4. Praxe

Legitimita a mandát sociální práce spočívají v její intervenci v bodech, kde lidé vstupují do interakce se svým prostředím. Prostředí zahrnuje různé sociální systémy, do nichž jsou lidé zasazeni, i přírodní a geografické prostředí, které má hluboký vliv na životy lidí. Participativní metodologie, kterou sociální práce prosazuje, se odráží ve formulaci „zapojuje lidi a struktury do řešení životních výzev a do zvyšování životní pohody“. Sociální práce v nejvyšší možné míře podporuje práci s lidmi, spíše než práci *za* ně. V souladu s paradigmatickým rozvojem využívají sociální pracovníci celou řadu dovedností, technik, strategií, principů a činností na různých úrovních systému, zaměřených na udržování systému a/nebo na úsilí o jeho změnu. Praxe sociální práce zahrnuje široké spektrum činností, mezi něž patří různé formy terapie a poradenství, skupinová práce a komunitní práce; tvorba a analýza politik; a advokacie a politické intervence. Z emancipační perspektivy, kterou tato definice podporuje, směřují strategie sociální práce k posilování naděje, sebeúcty a tvořivého potenciálu lidí čelit utlačujícím mocenským dynamikám a strukturálním zdrojům nespravedlnosti a zpochybňovat je, čímž se do soudržného celku propojuje mikro-makro a osobně-politický rozměr intervence. Holistické zaměření sociální práce je univerzální, priority praxe sociální práce se však budou lišit země od země a v čase, v závislosti na historických, kulturních, politických a socioekonomických podmínkách.

Je odpovědností sociálních pracovníků na celém světě hájit, obohacovat a naplňovat hodnoty a principy vyjádřené v této definici. Definice sociální práce může být smysluplná pouze tehdy, když se sociální pracovníci aktivně hlásí k jejím hodnotám a k její vizi.

Doplňující informace

Další usnesení přijatá na Valném shromáždění IFSW ve vztahu ke Globální definici sociální práce

- 1 „Žádná část této definice nesmí být vykládána způsobem, který by narušoval kteroukoli jinou část této definice.“
- 2 „Rozpracování na národní a/nebo regionální úrovni nesmí narušovat význam jednotlivých prvků definice ani ducha definice jako celku.“
- 3 „Protože definice sociální práce je klíčovým prvkem pro utváření identity profesní skupiny, budoucí revize této definice musí být zahájena teprve po přesném vyhodnocení procesu jejího uplatňování a potřeby změny. Doplnění dalších komentářů má být první volbou před změnou samotné definice.“

Zdroj: International Federation of Social Workers (IFSW) & International Association of Schools of Social Work (IASSW), *Global Definition of Social Work*. Schváleno Valným shromážděním IFSW a Valným shromážděním IASSW v červenci 2014. Dostupné z: ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/

Poznámka k překladu: Jde o pracovní český překlad původního anglického znění, nikoli o oficiální překlad schválený IFSW či IASSW. V případě výkladových nejasností je rozhodující anglický originál. Pojmy *empowerment* (zmocňování), *wellbeing* (životní pohoda), *indigenous knowledges* (domorodé vědění) a *advocacy* (advokacie) jsou v české odborné literatuře překládány nejednotně.